

Austrijski komunisti i veljača 1934. godine

HERBERT STEINER
Beč, Austrija

Više od pedeset godina prošlo je od krvavih borbi u veljači 1934. u Austriji. Odrasle su nove generacije, na koje nisu utjecali spomenuti događaji. Borbe u veljači 1934. svakako su važan »povijesni događaj« i u političkom životu Austrije još uvijek nisu sasvim zaboravljene. Uništenje snažnih radničkih organizacija i svih demokratskih institucija pripremiло je Hitlerovoj Njemačkoj 1938. godine put za ukidanje samostalnosti Austrije. U tome se slažu danas svi demokratski orijentirani činioци javnog života.

U povodu 50. godišnjice borbenog otpora austrijskih radnika održan je u Austriji niz znanstvenih skupova, predavanja i diskusija. Više od pedeset samostalnih publikacija objavljeno je o tim zbivanjima. Izvan Austrije održani su znanstveni skupovi u Sjedinjenim Američkim Državama, Velikoj Britaniji, SR Njemačkoj i Mađarskoj. Veljača 1934. imala je veliko značenje za međunarodni radnički pokret. U svim se socijaldemokratskim i komunističkim strankama 1934. živo raspravljalo o tim događajima. Socijalistička radnička internacionala i Komunistička internacionala zauzele su također svoja stajališta. U ovom ćemo prilogu skicirati samo stav Komunističke internacionala.

Inozemni historičari, političari i novinari različito prikazuju političke razloge i posljedice veljače 1934. Često se spominju neke vanjskopoličke povezanosti, zbog saveza s fašističkom Italijom. Utjecaj politike Hitlerove Njemačke na događaje do sada još nije dovoljno razjašnjen, premda se iz sada već pristupačnih dokumenata može smatrati da je taj utjecaj bio najvažniji.

O neposrednom toku događaja na dan 12. veljače i narednih dana borbe postoji bogata literatura koju su objavili socijalisti i komunisti. Proteklih godina izašao je niz memoara, a objavili su ih političari raznih opredjeljenja, koji dovode do boljeg — ili ponekad i do slabijeg — razumijevanja već poznatih činjenica. Više jasnoće o mnogim detaljima, raspravama, o skrivenim — i prevarenim — nadama, donijet će nam proučavanje akata i zapisa, koji se čuvaju u austrijskim arhivima i već su danas pristupačni istraživačima.

Veljača 1934. značila je prekretnicu u povijesti Austrije, radničkog pokreta i Komunističke partije. S veljačom 1934. Komunistička je partija

Austrije postala od male stranke bez utjecaja odlučujuća snaga. U ilegalnim prilikama, Komunistička partija Austrije postala je masovnom strankom, koja je odlučno djelovala na daljnja zbivanja u radničkom pokretu. Ovaj se prilog ograničava na djelatnost Komunističke partije Austrije u zbivanjima u veljači 1934.*

Nova orijentacija

Od 27. do 29. lipnja 1931. održan je Jedanaesti kongres Komunističke partije Austrije. Partija je poslije dugogodišnjih unutrašnjih frakcijskih borbi postigla jedinstvenu liniju i razvila politiku, koja je bila prilagođena austrijskim prilikama. Prihvaćen je programski proglas »socijalnog i nacionalnog oslobođenja austrijskog naroda«. U diskusiji je na Kongresu zatraženo detaljnije objašnjenje pojma »fašizam« i zauzet stav prema izjednačavanju »građanske demokracije« i »fašističke diktature«. ¹ Počinje proces spoznaje da se socijaldemokratski radnici mogu pridobiti samo pomoću zajedničkih akcija i pooštrenom borbom protiv nacionalsocijalista. ² U pismu IK KI (Izvršni komitet Komunističke internacionale) XI kongresu govori se o socijaldemokratima kao o socijalfašistima — difamirajuća oznaka koja nije mogla nimalo pridonijeti da se premosti jaz u radničkom pokretu. ³ Poslije XI kongresa, izraz »socijalfašisti« upotrebljava se sve manje u govorima i publikacijama Komunističke partije Austrije. Usprkos snažnoj fluktuaciji, porastao je broj članova KP Austrije u 1931. godini od 3508 na 6813 i broj ćelija u poduzećima povećao se od 30 na 68. ⁴ U travnju 1932. održani su izbori za vijeća pokrajina i općina. KP Austrije udvostručuje broj svojih birača u odnosu na 10.626 glasova u prethodnoj godini. Pooštrena privredna i politička kriza dolazi do izražaja i u munjevitom porastu glasova za nacionalsocijaliste.

Nacionalsocijalistička stranka (NSDAP) dobiva u Beču 201.365 glasova u odnosu na ranijih 27.540, a u Donjoj Austriji taj se broj povećao od 34.345 na 110.774. glasa.

U 1932. godini organizira Komunistička partija Austrije »kongrese uzajamnosti« u nizu industrijskih mjesta uz odaziv brojnih delegata. Svi su se izjašnjavali protiv pooštrenoga fašističkog terora, smanjenja nadnica i za obranu socijalnih prava. Komunistička partija Austrije izdala je i posebni »Komunistički program daljnjeg rada«, ^{4a} u kojem su objavljene brojne konkretne upute za suzbijanje krize. Isto se tako štampaju i šire programi

* Kako sam imao uvid u objavljene dokumente i izvore Kominterne i Komunističke partije Austrije, a opseg ovog priloga ne dopušta izradu temeljite analize, nalazimo u prilogu niz otvorenih problema. Bit će potrebno da se jednom sveobuhvatno obrade sva zbivanja, njihovi uzroci i utjecaji na austrijski i međunarodni radnički pokret.

¹ *Rote Fahne*, 28. lipanj 1931.

² *Rote Fahne*, 12. lipanj 1931.

³ *Rote Fahne*, 28. lipanj 1931.

⁴ *Inprekorr*, 19. travanj 1932.

^{4a} *Arbeitsbeschaffungsprogramm*

sa zahtjevima za poboljšanje položaja žena, omladine, seljaka i nezaposlenih.

Socijaldemokratska stranka se poslije niza godina počela ponovo publicistički baviti djelatnošću Komunističke partije Austrije, pri čemu nije štedjela uvreda i čak vrijeđala komuniste kao »socijalfašiste«.⁵

U teoretskom časopisu Komunističke partije Austrije tvrdilo se u članku »Klasa protiv klase« da ne postoji razlika između građanske demokracije i fašističke diktature.⁶ Postepeno je prevladan takav pogrešni stav, koji je kočio borbenost. Fašizam je okarakteriziran kao »najbrutalniji, najbezobzirniji oblik građanske diktature«.⁷ Među socijaldemokratima se fašizam označava još dugo vremena kao »diktatura podivljalog malograđanstva« i tim se otežava spoznaja pokretačkih snaga fašizma i mogućnosti obrane od fašizma. Zajednička borba sviju radnika protiv prijetjećeg fašizma postaje postepeno najvažnijim zadatkom Komunističke partije Austrije.

Na konferenciji Komunističke partije Austrije, održanoj 8. kolovoza 1932. u Beču, izjavljuje Johann Kopenig »Sada je najvažnija borba protiv fašizma. Ne postavljamo nikakav uvjet osim jednog, tj. da se vodi borba.«⁸

Nastojanja za stvaranje jedinstvenog fronta protiv fašizma realiziraju se osnivanjem brojnih »Antifa-komiteta« (antifašističkih komiteta). Antifa-zboru u Engelmannovoj areni u Beču, održanom 3. rujna 1932, prisustvuje 10.000 demonstranata sa zahtjevom da se Hitleru zabrani posjet Beču.

U predvečerje

Godina 1933. započela je pojačanom ofenzivom Dollfusove vlade protiv radničkog pokreta i demokratskih ustanova. Već 8. ožujka te godine parlament je isključen iz političkih zbivanja, a 15. ožujka policija sprečava zasjedanje poslanika. Komunistička partija Austrije zahtijeva jedinstveni otpor radništva, ali nije kadra da samostalno pokrene takvu akciju. Otto Bauer, koji je poslije 1934. istraživao pogreške Socijaldemokratske stranke, smatra u svom osvrtu na ta zbivanja: »Mi smo 15. ožujka mogli na to odgovoriti generalnim štrajkom. Nikada nismo imali tako povoljne uvjete za uspješnu borbu kao što su bili tog dana. Njemačka kontrarevolucija, koja je upravo tada bila u zamahu, uzbudila je mase u Austriji. Radničke mase čekale su na znak za borbu. Željezničari još nisu bili tada tako smrvljeni kao jedanaest mjeseci kasnije. Vojnička organizacija vlade je tada bila mnogo slabija nego u veljači 1934. Tada smo možda mogli pobijediti, ali smo se tada uplašili borbe. Tada smo još mislili da se pregovorima može postići miroljubivo rješenje.«⁹

⁵ Feind im Rücken, Wien 1932, str. 55.

⁶ *Kommunist*, travanj 1932, str. 4.

⁷ *Kommunist*, srpanj—kolovoz 1932, str. 14.

⁸ *Kommunist*, srpanj—kolovoz 1932, str. 4.

⁹ Otto Bauer: Der Aufstand der österreichischen Arbeiter, Prag 1934, str. 25.

Vlada kancelara Dollfussa poduzima niz mjera protiv radničkog pokreta. Kada su 1. maja 1933. zabranjeni svi zborovi, pozvala je »Rote Fahne« (»Crvena zastava«, organ KP Austrije) na jedinstvene demonstracije. Slijedi hapšenje mnogih funkcionara Komunističke partije Austrije. Na osnovi odluke Ministarskog savjeta od 26. svibnja 1933. službeno je zabranjena Komunistička partija Austrije.

»Rote Fahne« izlazi, premda oštro cenzurirana, još do 22. srpnja 1933. Konferencija Socijaldemokratske stranke održana u Beču izjašnjava se jednoglasno protiv zabrane Komunističke partije Austrije i »Arbeiter-Zeitung« (»Radničke novine«, glasilo Socijaldemokratske stranke Austrije) piše: »Mi stojimo u jednom jedinstvenom frontu s komunističkim radnicima protiv ukidanja Komunističke partije Austrije.«¹⁰ Ali nakon tih riječi ne slijede nikakve akcije. U lipnju 1933. zasjeda prvi plenum Centralnog komiteta Komunističke partije Austrije poslije njezine zabrane. Kopleinig naziva vladu kancelara Dollfussa »prijelaznom vladom u pravcu fašističke koncentracije«. Trebalo bi stvarati jedinstveni front svih zaposlenih radnika protiv planiranog ukidanja svih političkih i socijalnih prava i razbijanja proleterskih organizacija. »Daljnje perspektive fašističke diktature ovise o razvoju klasne borbe.«¹¹

U Socijaldemokratskoj stranci počeo je proces pun suprotnosti. Dio aktivnih i revolucionarnih funkcionara odlučno zahtijeva konkretne akcije protiv prijetjećeg fašizma (uglavnom bez zajedničkih istupanja s komunistima), dio funkcionara i većina članova rezigniraju zbog neprestanog uzmicanja rukovodstva stranke. Dio rukovodstva stranke koncentriraju svoja nastojanja na pokušaje da se pronađe sporazum s Dollfusovom vladom (Renner, Helmer, Schmeidmadl, Pichler i dr.), drugi opet pišu radikalne članke i održavaju oštre govore, ali se ne upuštaju u organiziranje masa za borbu. Otto Leichter, socijaldemokratski funkcionar, koji je poticao ostale na akcije protiv fašista, kaže poslije veljače 1934: »Fašizam se može pobijediti jedino, ako se napadne kad je slab [. . .]. Austrijska socijalna demokracija prijetila je buržoaziji silom [. . .].«

Na sjednici socijaldemokratskog rukovodstva Saveza slobodnih sindikata, održanoj 17. rujna 1933, raspravlja se ponovo o tome treba li radništvo pozvati na demonstracije protiv fašizma ili ne. Odlučeno je da treba pričekati i zaključuje se da bi se četiri moguća događaja¹² mogla ocijeniti kao povod za napad na fašizam i za borbu:

1. *Raspuštanje Socijaldemokratske stranke;*
2. *Raspuštanje sindikalnih organizacija;*
3. *Zauzimanje gradske vijećnice u Beču (od fašista) ili postavljanje vladinog komesara;*
4. *Proglašenje fašističkog ustava.*

Vlada kancelara Dollfussa u međuvremenu nesmetano nastavlja svoje fašističko djelovanje, jer je pravilno spoznala da socijaldemokratsko rukovodstvo ne želi povesti mase u borbu.

¹⁰ *Rote Fahne*, 28. svibanj i 30. svibanj 1933.

¹¹ *Inprekorr*, 6. lipanj 1933. i 23. lipanj 1933.

¹² *Pertinax: Österreich 1931, Zürich 1935*, str. 224.

Otto Bauer je u kolovozu 1933. održao velik govor članovima Socijalističke radničke internacionale u Parizu. Govornik se založio za međunarodno jedinstvo radnika i rekao: »U zemljama u kojima fašizam neposredno ugrožava demokraciju, radnička klasa mora biti odlučno za borbu svim sredstvima, ona ne smije izbjegavati nikakvu žrtvu, kako bi odbila napad fašizma.«¹³

To su, doduše, bile hrabre riječi, ali je sve ostalo kao prije. Otto Bauer se do kraja 1933. pomirio s tim da bi se mogao postići sporazum s vladom kancelara Dollfussa i »staleškim poretom« koji je propagirala.

Bauerova su shvaćanja rezultirala iz procjene da je fašizam u Austriji »sistem, koji ima svoj oslonac u birokratima, aristokratima, bivšim k. k. generalima, malograđanima i seljacima.«¹⁴ »Industrijskom i bankovnom kapitalu bilo je svejedno vlada li se državom demokratski ili fašistički, liberalno ili građansko-kapitalistički.«¹⁵

Prema Bauerovom mišljenju, austrijski fašizam nije predstavljao neki oblik vladavine monopola i finansijskog kapitala, pa je stoga zaključio: »Ali radnička klasa ne mora stoga bezuvjetno odbiti osnivanje strukovnih organizacija u obliku zadruga [. . .].«¹⁶

Otto Leichter je u slijedećem i posljednjem broju časopisa »Der Kampf« (veljača 1934) oštro istupio protiv »iluzije o staležima« i zatražio njezino bezuvjetno suzbijanje. Time je izrazio mišljenje mnogih lijevih socijaldemokrata, koji su potkraj 1933. i na početku 1934. godine zatražili masovnu akciju protiv fašističke opasnosti. Otto Bauer je kasnije u emigraciji izjavio da je pravac, koji je tada preporučio, bio pogrešno procijenjen.¹⁷ U ono kritično vrijeme takvo je mišljenje djelovalo obeshrabrujuće na radništvo. Opozicija unutar Socijaldemokratske stranke protiv uzmicanja stranke jačala je očigledno. Kao potvrda za to može nam poslužiti izvještaj posljednjeg kongresa Socijaldemokratske stranke, održan u listopadu 1933: Schönau izvještava: »Snažni opozicijski pokret imao je najveći utjecaj na razvoj radničkog pokreta kao cjeline i igrao je značajnu ulogu kada su izbile borbe u veljači.«¹⁸ To je posebno došlo do izražaja, kada je policija tražila oružje u radničkim domovima i kada je policija zaposjela sjedište Socijaldemokratske stranke.

U poduzećima su doneseni brojni zaključci sa zahtjevom da se krene u borbu. Kao ilustraciju navodimo zaključak radnika industrije magnezija iz Ferndorfa (Koruška) od 11. siječnja 1934: »Od sredine svibnja 1933. radnici austrijsko-američkog udruženja industrije magnezija, zajedno sa pretežnom većinom austrijskog radništva, čekaju uzalud na jedinu moguću, jedinu djelotvornu borbenu parolu, na proglašenje generalnog štrajka.«¹⁹

¹³ Nach der deutschen Katastrophe, Beschlüsse der SAJ, Paris, August 1933. und die Rede O. Bauers, Zürich 1933, str. 21.

¹⁴ O. Bauer: »Klassenkampf und Ständeverfassung«, Kampf, Jänner 1934, 11.

¹⁵ Isto, str. 2.

¹⁶ Isto, str. 12.

¹⁷ Usp. »Zwischen zwei Weltkriegen«, »Die illegale Partei«, itd.

¹⁸ A. Schönau: Der Aufstand des österreichischen Proletariats, Zürich 1934, 11.

¹⁹ Isto, str. 18.

U veljači 1934. izbijaju oružane borbe, nakon što je policija tražila oružje u radničkom domu u Linzu. U mnogim industrijskim mjestima bore se hrabro, izolirane jedne od drugih, pojedinačne skupine radnika, više dana protiv nadmoćne vojske, policije i fašističkih oružanih legija. To je prvi oružani otpor nadirućem fašizmu u srednjoj Evropi. Radnici, socijaldemokrati i komunisti bore se zajedno. Ovdje nećemo dalje istraživati poznati tok oružane borbe.

Začeci nove politike jedinstvenog fronta

U ilegalnim uvjetima održan je 20. i 21. siječnja 1934. plenum Centralnog komiteta Komunističke partije Austrije. Glavni problem rasprave bila je obrana od fašizma. Centralni komitet je zaključio »kako će učiniti sve da pokrene mase u pravcu generalnog štrajka i biti spreman da se stavi na čelo masovne borbe protiv fašizma.«²⁰ Na početku veljače 1934, kada su već legije fašističkog »Heimwehra« u Tirolu izvele udar protiv svih demokratskih institucija, Komunistička partija Austrije izdala je više ilegalnih, izvanrednih brojeva organa »Die rote Fahne«. U listu se pozivalo radništvo na generalni štrajk protiv fašizma, zahtijevalo raspuštanje jedinica »Heimwehra« i fašističkih organizacija, ponovno uvođenje prava na okupljanje, slobodu udruživanja i tiska, ukidanje zabrane za Komunističku partiju Austrije i ukazivalo na opasnosti Hitlerove diktature u Njemačkoj.

Ilegalna »Die rote Fahne« podijeljena je 10. veljače 1934. u nizu poduzeća. U listu se pozivaju radnici na akciju: »Pripadnici Heimwehra su u suglasnosti s Dollfusom u svim pokrajinama (Austrije) naoružali svoje horde [. . .]. Ugušite fašizam prije nego što on vas uguši!

Obustavite smjesta rad! Razoružajte fašiste! Oružje u ruke radnika!«²¹ Rukovodstvo Socijaldemokratske stranke je 11. veljače izdalo letak, koji pokazuje da socijalna demokracija nije shvatila ozbiljnost položaja: »Isticano je da socijalna demokracija neće nikoga napadati, ni građane, ni seljake. Ona je doduše spremna na borbu oružjem za slučaj, ako bi se fašisti odvažili i pokušali uništiti ozakonjeni ustav Republike.«²²

Zbog neposrednog pritiska dramatskih zbivanja nastao je u toku borbe novi odnos između socijaldemokrata i komunista.

Već 1933, poslije dolaska Hitlera na vlast, počela je u Komunističkoj internacionali načelna rasprava o taktičkim pitanjima. U jednom od govora Izvršnom komitetu Omladinske internacionale, u kojem je Manuilski razmatrao stavove Otta Bauera, spomenuo je da bi komunisti rado razgovarali sa socijaldemokratskim radnicima o tome »koje zapreke treba ukloniti, da bi se postigla zajednička klasna borba. Kritiku onih socijaldemokratskih radnika, koji su godinama bili u redovima austrijske socijalne demokracije, mi bismo komunisti saslušali s najvećom paž-

²⁰ Isto, str. 34.

²¹ Österreich — Brandherd Europas, Zürich 1934, str. 90.

²² Isto, str. 89.

njom».²³ Manuilski tada nije mogao ni naslutiti da će se takva prilika pružiti uskoro u Moskvi.

U prosincu 1933, poslije sjednice Izvršnog komiteta Komunističke internacionale, donesen je zaključak koji ukazuje na to da još nije postojala jasna procjena fašizma i prema tome ni pravilan stav prema socijalnoj demokraciji. U rezoluciji Izvršnog komiteta Komunističke internacionale kaže se: »U suprotnosti s receptima raznih nadrijičnika iz redova fašista i socijalfašista za spašavanje kapitalizma, čije živo tijelo odumire, komunisti moraju pokazati masama da su bolesti kapitalizma neizlječive.«²⁴ Kao neposredni zadatak nije postavljena zajednička borba protiv fašizma i za očuvanje demokratskih prava, nego kao izlaz iz situacije izvojevanje sovjetske vlasti. Tek će VII svjetski kongres Kominterne dovesti do odlučnog razjašnjenja:

U lipnju 1934. u Moskvi je došlo do iscrpne rasprave između 500 bivših pripadnika socijaldemokratskog udruženja »Schutzbund«, predstavnika Izvršnog komiteta Komunističke internacionale i međunarodne Crvene pomoći. U ime Izvršnog komiteta Komunističke internacionale postavio je Knorin pripadnicima »Schutzbunda« nekoliko pitanja »s molbom da na njih odgovore otvoreno i bez ustručavanja.«²⁵ Pripadnici »Schutzbunda« su pričali kako su usprkos ponekim sumnjama bili ipak uvjereni u sposobnost socijalne demokracije, da uz pomoć naoružanih jedinica Schutzbunda mogu voditi ideološku i oružanu borbu protiv fašizma.

O odnosu prema Komunističkoj partiji izjavio je jedan od pripadnika »Schutzbunda«:

»Velika je masa austrijske radničke klase osim toga bila uvjereni kako bi bila štetna svaka rascjepkanost snaga i svaki prijelaz u malobrojnu Komunističku partiju. Svi smo bili uvjereni da je za borbu protiv fašizma najvažnija pretpostavka jedinstvena radnička klasa, jednodušno organizirana u sindikatima i u velikoj snažnoj socijaldemokratskoj masovnoj stranci.«²⁶

Politička iskustva, koja su dovela do borbi u veljači, a i same borbe utjecale su na mnoge članove i funkcionare Socijaldemokratske stranke da su postali članovi Komunističke partije. Premda se prijelaz spomenutih socijaldemokrata na stranu komunista čini logičan, ipak je bilo teško naći taj put. O tome je izjavio jedan od pripadnika »Schutzbunda«: »To je najbolniji doživljaj za sve one drugove koji su pokušavali da služe austrijskom proletarijatu u socijalnoj demokraciji, za drugove koji su svugdje aktivno djelovali to je i osobno najbolniji doživljaj [. . .]. S razumom sam bio već odavno u Komunističkoj partiji, osjećajem još s tisuću niti povezan s ljudima, s kojima sam surađivao u staroj stranci.«²⁷

O daljnjim zadacima pri izgradnji ilegalne Komunističke partije u masovnu stranku napomenuo je neki član »Schutzbunda«: »Stari kadrovi

²³ Der Scheideweg, Faschismus oder Sozialismus, Wien 1933, str. 29.

²⁴ Inprekorr, Nr. 1, 1934, str. 5.

²⁵ Josef Siebert: Drei Fragen an die Februar-Schutzbundkämpfer und eine Antwort, Zürich 1934.

²⁶ Isto, str. 6.

²⁷ Isto, str. 11.

Komunističke partije Austrije, ujedinjeni sa revolucionarnim socijaldemokratskim radnicima, moraju stvoriti novu Komunističku partiju Austrije, koja vodi borbu protiv fašističke diktature.«²⁸

Borba i solidarnost

O neposrednom sudjelovanju komunista u borbama u veljači 1934. postoje brojna svjedočanstva. Tako su komunisti bečkih predgrađa Favoriten i Meidling pokušali da potaknu vodstvo »Schutzbunda« na ofenzivniju taktivu u borbama. Komunisti su bili među hrabrim borcima i pomagali ih najviše što su mogli. Primjere o tome nalazimo u izvještajima jedinica »Schutzbunda« iz svih krajeva Austrije.²⁹ Ilegalna Crvena pomoć izdala je više letaka i smjesta organizirala potrebnu pomoć za žrtve. U jednom od letaka moglo se pročitati: »Vješala su postavljena u cijeloj zemlji. Odgovorite proširenjem manjih štrajkova u generalni štrajk. Pobrinite se za vaše najbliže (borce i zarobljenike, H. St.) a posebno za njihovu djecu« [...].³⁰

U daljnjem letku osuđena su 14. prosinca 1934. zlodjela fašističkog terora i zatraženo ukidanje prijekog suda i oslobodenje utamničenih anti-fašista, te: »Učinite od sahrane naših junaka masovne demonstracije [...].«³¹

Još za vrijeme borbi u veljači Crvena pomoć Austrije obratila se Internacionalnoj crvenoj pomoći, koja je organizirala veliku međunarodnu akciju solidarnosti. Sindikati Sovjetskog Saveza darovali su milijun šilinga, a i u mnogim zemljama radništvo je izrazilo svoju solidarnost s borbenim austrijskim radnicima. Crvena pomoć je potpomagala sve žrtve i tako pridonijela učvršćivanju jedinstva. Tako je, na primjer, izjavila udovica na smrt osuđenog pripadnika »Schutzbunda« Münichreitera, »da joj je Crvena pomoć prije svih dala moralnu podršku i materijalnu pomoć, a da nije pitala za pripadnost stranci [...].«³²

Diskusije i procjena

U Kominterni se, naravno, iscrpno raspravljalo o takvom događaju kao što su bile borbe u veljači 1934. Mnogi su u tome vidjeli »znak novoga silnog revolucionarnog vala, koji nailazi. Taj je val u znaku jedinstva proletera odozdo.«³³ Prema toj procjeni trebalo bi doći do potpune iz-

²⁸ Isto, str. 15.

²⁹ Usp. Schutzbündler erzählen vom Februar 1934, Moskau 1936, Verlag ausländischer Arbeiter.

³⁰ Hertha Müller: Galgen in Österreich, der heldenhafte Aufstand des österreichischen Proletariats, Zürich—Paris 1934, MOPR, str. 12.

³¹ Isto, str. 13.

³² Schutzbündler über die Februarkämpfe und das internationale Solidaritätswerk der internationalen Roten Hilfe. Zürich 1934, MOPR, str. 20.

³³ Inprekorr 1934, str. 536.

mjene svjetske situacije. Ta procjena je proizlazila iz uvjerenja da su borbe u veljači bile ofenzivni ustanak proletarijata i ponovo se stavljala na dnevni red parola sovjetske vlasti.

U čehoslovačkom je parlamentu K. Gottwald u svom dužem govoru naglasio solidarnost čehoslovačkih komunista s austrijskim borcima. U članku s naslovom »Austrijski proletarijat može pobijediti sa sovjetskim parolama . . .« — objasnio je Gottwald — »Snage klasnog neprijatelja mogu se jedino slomiti uz jasne revolucionarne ciljeve: sovjeti, uništenje buržoaske vladavine, uspostavljanje sovjetske vlasti . . .«³⁴ Proglas CK Komunističke partije Njemačke sadržavao je slično shvaćanje: »Revolucija sazrijeva. Austrija je prvi znak plamena. Živjela borba za njemačku i austrijsku republiku sovjeta.«³⁵ K. Radek je svoj stav objasnio u dva iscrpna članka: »Proletarijat prelazi u protunapad. Austrijski je ustanak borba prethodnice, ma kako se završio [. . .]«.³⁶

Bela Kun koji se u više brošura i članaka bavio iscrpno događajima u veljači išao je još dalje u obrazloženju svoje teze o ustanku: »Revolucionarno raspoloženje nije bilo samo u nekim slojevima radničke klase — ono se izražavalo u simpatiji i solidarnosti najširih narodnih masa za ustanak.«³⁷ Da je Bela Kun imao pravo, ishod bi zbivanja u veljači bio bez sumnje drugačiji.

Diskusije su se, naravno, vodile i među austrijskim radnicima. Nije bio baš mali broj socijaldemokratskih radnika koji su se zalagali za Austriju organiziranu na principu sovjeta.³⁸ List »Rote Fahne«, u broju od sredine veljače 1934. objavio je parolu »protiv staleške države i Trećeg Reicha — za sovjetsku Austriju!« U izjavi CK Komunističke partije Austrije objavljenoj pod naslovom »Naprijed od ustanka u veljači do crvenog Oktobra!«, govorilo se »o masovnom ustanku austrijskog proletarijata.«³⁹

Razjašnjenje

Unutar ilegalne Komunističke partije Austrije pomalo su prevladana ta nepravilna shvaćanja i već je na XII kongresu Partije, 1934. situacija bila mnogo jasnija. Komunistička partija Austrije je sebi postavila zadatak da organizira širok antifašistički pokret za izvojevanje demokratskih prava i protiv ugrožavanja austrijske nezavisnosti od Hitlerove Njemačke. Kopleng je u svom govoru na Kongresu naglasio da je izgradnja ilegalne Komunističke partije Austrije poslije veljače 1934. zasluga i nekoliko tisuća bivših socijaldemokratskih radnika. O njima je rekao: »Oni su učinili mnoge greške i često smo se morali protiv njih politički boriti ali je i u

³⁴ Inprekorr 1934, str. 601.

³⁵ Inprekorr 1934, str. 604.

³⁶ Inprekorr 1934, str. 622, K. Radek »Das Sturmmläuten von Wien«.

³⁷ Bela Kun: Die Februartkämpfe in Österreich und ihre Lehren, Moskau 1934, 25, Verlag ausländischer Arbeiter.

³⁸ Usp. O. Bauer, Pertinax (O. Leichter) itd.

³⁹ Rote Fahne, sredina veljače 1934, i Inprekorr 1934, str. 17.

nas bilo u prošlosti zabilježeno mnogo grešaka i sektaških slabosti, posebno u našem držanju prema revolucionarnim socijaldemokratskim radnicima. Kad to danas utvrđujemo, želimo time izraziti da, i u odnosu na osudu prošlosti i u odnosu na naše zajedničke zadatke, postoji potpuno jedinstvo između starih i novih kadrova Partije [. . .].⁴⁰

Centralni komitet Komunističke partije Italije je poslije borbi u veljači 1934. realističnije ocijenio situaciju u svojoj rezoluciji. Komunistička partija Italije pozdravila je socijaldemokratske radnike koji su se borili zajedno s komunistima »protiv Dollfussovog režima, za raspuštanje fašističkih organizacija, za obranu antiterorističkih organizacija i radničkih prava.«⁴¹

Georgi Dimitrov je u zatvoru u Leipzigu primio 15. siječnja pismo skupine radnika iz socijaldemokratskog naselja Karl-Marx-Hof u Beču, koji su mu zahvalili na njegovim hrabrim riječima za vrijeme procesa zbog požara Reichstaga. Kada je Dimitrov oslobođen, u ožujku 1934. je u bolnici u Moskvi napisao odgovor tim radnicima koji je sadržavao njegovo shvaćanje o borbi u veljači: »Oružani otpor austrijskog proletarijata fašizmu nije se pretvorio u pravi oružani ustanak [. . .]. Vaša oružana borba bila je, u biti, borba za ponovno uspostavljanje ustava, koji je prekršio Dollfuss. Vaša borba nije prešla te okvire [. . .].«⁴² U istom pismu Dimitrov je upozoravao na veliku opasnost od nacionalsocijalizma.

Na VII svjetskom kongresu Kominterne, održanom 1935. godine, doneseni su važni zaključci, zasnovani upravo na iskustvima iz veljače 1934. u Francuskoj i Austriji. Decidirano je rečeno da veliki oružani ustanci ne mogu biti stvar manjih naoružanih skupina.

Ernst Fischer je tada izjavio: »Prije dvije godine sam kao socijaldemokratski funkcionar istupao protiv austrijskih komunista na nizu zborova. Danas su mi omogućili da kao komunist govorim na kongresu Komunističke internacionale [. . .]. Mi bivši funkcionari socijalne demokracije pokušavali smo do posljednjeg trenutka da revolucioniramo politiku socijalne demokracije, ali nam nije uspjelo i nije nam moglo uspjeti. Suprotstavljamo se jednostavnoj izjavi da su 'rukovodioci zakazali', komunistički vođe mogu isto tako zakazati! [. . .].«⁴³

Komunistička partija Austrije u međuvremenu je izvukla pouke iz zbivanja u veljači 1934. Upravo zbog toga uspjelo joj je da pridobije tisuće novih suboraca, da uspostavi dalekosežnu suradnju s ilegalnim revolucionarnim socijalistima, da sudjeluje u izgradnji ilegalnih jedinstvenih sindikata. To je bio rezultat prave politike Partije u presudnoj situaciji. »Komunistička partija Austrije«, rekao je Kopleng, »bila je još prije godinu i po grupica ljudi s malo utjecaja i usmjerena na propagandu«. Iz razvoja događaja u veljači 1934, Kopleng je izveo zaključak: »Borba radničke klase Austrije je u prvom redu borba za njenu slobodu. Ta je

⁴⁰ J. Kopleng: Reden und Aufsätze, Wien 1951, str. 69.

⁴¹ Inprekorr 1934, str. 605.

⁴² G. Dimitroff: Brief an die österreichischen Arbeiter, Zürich 1934, str. 12.

⁴³ VII. Kongress der KI, gekürztes Protokoll, Moskau 1939, Verlag für fremdsprachige Literatur.

borba istodobno borba za mir koji ugrožava fašizam. Tko najjače ugrožava mir u Austriji? Hitlerov fašizam koji zahvaća Austriju.«⁴⁴

U vezi s tim treba spomenuti da je više stotina pripadnika »Schutzbunda«, koji su sudjelovali u borbama u Štajerskoj, pobjeglo poslije poraza u Jugoslaviju. Pripadnici radničkog pokreta su im tu pružali solidarnu pomoć. Maribor je poslije 1934. godine postao jedan od centara ilegalne borbe. Socijalistički i komunistički tisak prenosio se odatle ilegalno preko granice u Austriju. Godine 1940. su se u uvjetima ilegalnosti sastali Josip Broz Tito i vodeći austrijski komunist Franz Honner, koji je bio na putu za Moskvu. Tito je informirao Honnera o situaciji u Jugoslaviji i o djelatnosti Komunističke partije Jugoslavije (v. Sabrana djela J. Broza Tita, sv. V). Honner je taj važni izvještaj podnio Kominterni. Četiri godine kasnije, Honner se spustio padobranom u Sloveniju i postao je jedan od osnivača »1. austrijskog oslobodilačkog bataljona« u jugoslavenskoj Narodnooslobodilačkoj vojsci. Honner je 1945. bio prvi ministar unutrašnjih poslova Austrije. Brojni austrijski antifašisti borili su se zajedno sa svojom jugoslavenskom braćom protiv Hitlerovog fašizma. Na spomenicima palim borcima nalazimo u Sloveniji i imena austrijskih antifašista. Tada je prijateljstvo obaju naših naroda zapečaćeno krvlju onih ljudi koji su ostali vjerni borbenim tradicijama 12. veljače 1934.

Prevela: dr Cvetka Knapić-Krhen

⁴⁴ Isto, str. 336.